

Лекція 1. Іслам на українських землях у пізньоімперські часи

Питання для обговорення:

1. Мусульманська присутність в Україні (за межами Криму). Ісламські громади на території сучасної України в середині IX ст. Легенда про «вибір вір» князем Володимиром Великим.
2. О. Прицак і його робота «Походження Русі».
3. Ісламізація Кримського півострова у XIII ст. Золотоординські міста з мусульманським населенням на Лівобережжі України.
4. Кам'янецький еялет Османської імперії на території Поділля в 1672-1699 рр.
5. «Книга подорожей (Сейахатнаме)» турецького мандрівника і суфія Евлії Челебі.
6. Маніфест Катерини II від 8 квітня 1783 р. про приєднання Криму до Росії та інтеграція ісламських інститутів в політико-правовий простір імперії. Утворення Таврійського магометанського духовного правління (ТМДП) 1794 р. Еміграція кримських татар на «білі землі Анатолії».
7. Осередки етнічних мусульман з числа поволзьких татар в другій половині XIX століття в Києві, Одесі, Харкові та регіоні Донецького вугільного басейну (сучасні Луганська та Донецька області). Перетворення Таврійського магометанського духовного правління в листопаді 1897 р. за прикладом Закавказзя.
8. Міграції татар-мусульман з Поволжя на початку XX ст. до Бахмута і Юзівки, сс. Дмитрівське та Шахтинське.

Література:

1. Прицак О. Походження Русі. Т. I: Стародавні скандинавські джерела (крім ісландських саг). Київ : АТ «Обереги», 1997. 1080 с.
2. Прицак О. Походження Русі. Т. II: Стародавні скандинавські саги і Стара Скандинавія. Київ : Обереги, 2003. 1304 с.
3. Евлія Челебі. Книга подорожі. Північне Причорномор'я. Одеса : Гермес, 1997. 84 с.
4. Брильов Д. В. Історія ісламу в Україні кінця XIX – початку XXI століть: дис. ... д-ра філософ. наук: 09.00.11; 09.00.14 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України. Київ, 2021. 408 с.
5. Якубович М. М., Крالیук П. М., Щепанский В. В. Татари Волині: історія, культура, контакти. Вінниця : Твори, 2018. 206 с.

6. Ямпольська Л. М. Іслам і сучасний світ: Навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 190 с.
7. Брильов Д. Українські мусульмани між релігією і політикою. Антропологія релігії: порівняльні студії від Прикарпаття до Кавказу. Київ: ДУХ і ЛІТЕРА, 2019. С. 311-351.
8. Брильова Д. Періодична преса поволзьких татар України: пам'ять, ідентичність, ностальгія. *Східний світ*. 2020. № 1. С. 77-88.
9. Данилов С. І. Регіональна ідентичність кримських татар і турків-месхетинців у Херсонській області. *Сходознавство*. 2017. № 80. С. 48-67.
10. Brylov D. Die transnationale Sufi-Bewegung Al-Ahbasch in der Ukraine. *Religion und Gesellschaft in Ost und West*. 2019. №. 7-8. P. 24-27.
11. Shestopalets D. Conversion to Islam in Ukraine: Preliminary Observations. *Східний світ*. 2019. № 4. С. 130-139.